

KTI ELMÉLET A GYAKORLATBAN

Az autóbusz-közlekedés szerepe a közlekedési munkamegosztásban

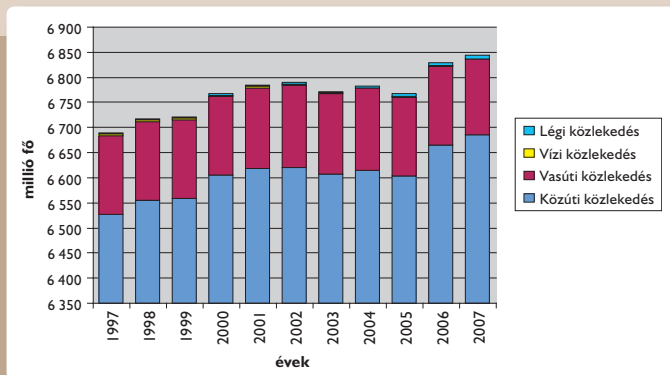
SZEMÉLYSZÁLLÍTÁSI TELJESÍTMÉNYEK

A személyközlekedés a személyek helyváltoztatása. A gyaloglástól a kerékpározáson keresztül egészen a különféle rendeltetésű járművek igénybevételéig. A közlekedési teljesítmények értékelése szempontjából azonban csak a gépi eszköz igénybevételével történő helyváltoztatást vesszük figyelembe.

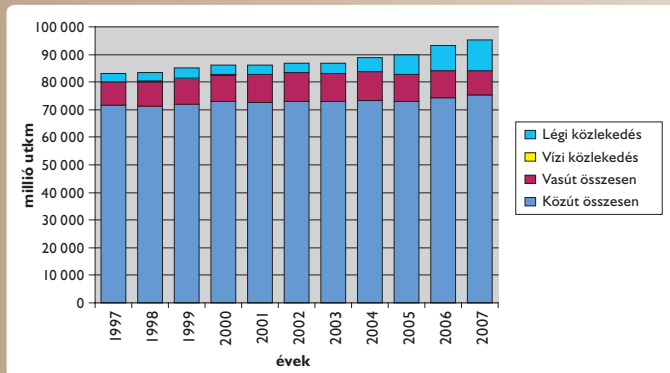
A személyközlekedési munkamegosztást a közlekedési alágazatok (vasúti, közúti, vízi és légi) közötti szállítási teljesítmények aránya jellemzi. A két mutató, amelyek segítségével az egyes alágazatok teljesítménye mérhető, az elszállított utasok száma, valamint az elszállított utasszám és az átlagos utazási távolságok szorzatából képzett utaskilométer. Nyilvánvaló, hogy a helyi közlekedésben a gyakori utazások miatt magas utasszám, ugyanakkor a rövidebb utazási távolságok miatt alacsonyabb utaskilométer- (ukm) teljesítmény adódik. A légi közlekedés esetében

ezzel ellentétesek a számadatak, ott ugyanis a jelentősen hosszabb utazási távolságok miatt a viszonylag alacsonyabb utasszám esetén is jelentősebb utaskilométer-teljesítmény regisztrálható. Az alágazatok közötti munkamegosztást és azok változásának tendenciáit az **1. és 2. ábra** mutatja. Az ábrákat tekintve szembevetve a légi közlekedés ukm-teljesítményének nagyobb arányú növekedése. Ugyancsak figyelemre méltó a közúti közlekedés utaskilométer-teljesítményének az utasok számához viszonyított nagyobb aránya, amely érték elsősorban az egyé-

1. ábra. Az elszállított utasok számának változása

2. ábra. Az utaskilométer-teljesítmény változása

ni közlekedésnek és a helyközi, valamint a nemzetközi autóbusz-közlekedésnek a növekvő utazási távolságából származik. A teljesítményi adatok 2007. évi értékeit számszerűen az **1. táblázat** mutatja be.

Az egyes alágazatok közötti arányok bemutatása után koncentrálnunk a közúti közlekedésen belüli munkamegosztás arányváltozásaira. Világtendencia a közúti közlekedés súlyának növekedése, ezen belül is az egyéni (elsősorban személygépkocsi) közlekedés gyors ütemű fejlődése. Az arányok bemutatása előtt érdemes a motorizáltság (1000 lakosra jutó személygépkocsi száma) változását is megvizsgálni. Az egyes országok motorizáltsága nagymértékben összefügg az adott ország gazdasági fejlettségével, lakosainak életminőségével (egy főre jutó GDP). A **3. ábra** több ország egy főre jutó GDP-értékét és a hozzá tartozó járműellátottságot mutatja be. Jól látható, hogy ezekre a pontokra illeszthető egy egyenes, amely azt a feltevésünket igazolja, hogy a gazdasági fejlettség és a motorizáltság mértéke szoros kapcsolatban áll egymással.

Természetesen egy-egy ország a felrajzolt tendenciához képest eltérő fejlődési ütemet is mutat-

hat, de az együttes változás mégiscsak elég egyértelmű képet ad az említett tendenciáról. A közúti közlekedésen belüli munkamegosztás arányváltozását jellemzi a **4. és 5. ábra**.

Az arányokból jól látható, hogy amíg a helyi autóbuszok 2,5-szer több utast szállítanak, mint a helyközi és nemzetközi járatok együttesen, addig a helyközi és nemzetközi járatok utaskilométer-teljesítménye éppen duplája a helyiekének.

Az autóbusz-állomány

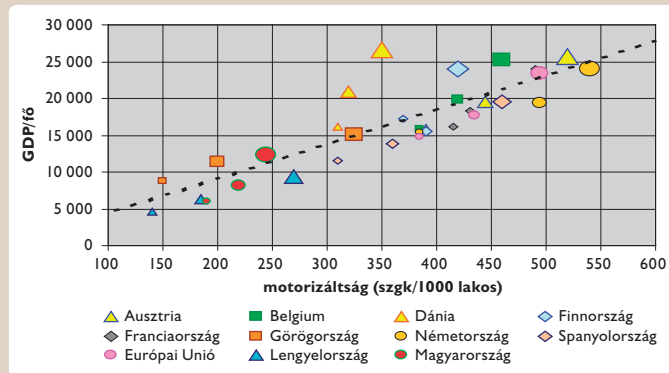
A hazai járműállománnyal kapcsolatban megállapítható:

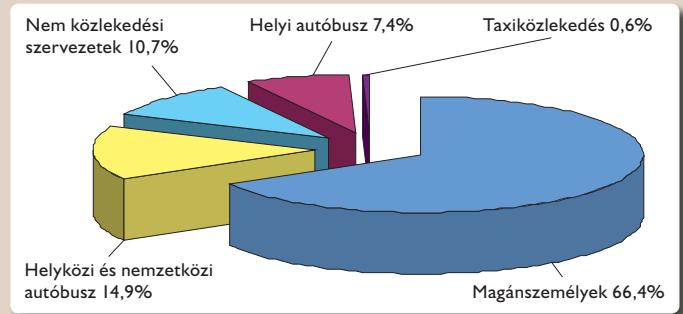
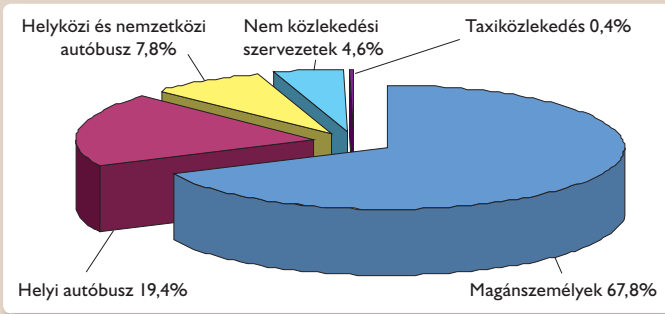
- A járművek átlagos életkora a pótlások elmaradása miatt még mindig növekszik;
- Az autóbuszok száma folyamatosan csökkent 1999-ig, az 1999. évi mélypont után közel állandó értéken állapodott meg, majd 2004-ben ismét csökkenés következett be, ezt követően kis hullámmal 17 500 darab körül alakul;
- A járműállomány korszerűsödése tovább folytatódik, de különösen a nagy befogadóképességű, tömegközlekedést lebonyolító autóbuszok esetében ez a folyamat lassú a szükségesnél kevesebb járműcsere miatt;
- A menetrend szerint közlekedő helyközi és távolsági autóbú-

1. táblázat. A személyszállítás 2007. évi teljesítményei

Megnevezés	Az elszállított utasok száma (millió fő)	Személyszállítási teljesítmények (millió ukm)
Közúti közlekedés	6 686,0	75 257,0
Vasúti közlekedés	149,8	8 751,0
Vízi közlekedés	1,3	32,0
Légi közlekedés	6,9	11 118,0
Egyéb (metró, villamos, trolis)	799,9	2 558,0
Összes személyszállítás	7 643,9	97 716,0

3. ábra. A motorizáltság és az egy főre jutó GDP alakulása (1990–1995–2000)

4. ábra. A közúti közlekedés igénybe vett eszközei szerinti utasszámának megoszlása 2007-ben

5. ábra. A közúti közlekedés igénybe vett eszközei szerinti utaskilométer-teljesítményének megoszlása 2007-ben

szok száma és az elszállított utasok száma átmeneti csökkenést követően lassan növekszik, távlatokban azonban további visszaesés várható;

■ A helyi autóbuszok száma és teljesítménye is stagnál, hosszabb időt tekintve ugyancsak csökkenéssel lehet számolni.

Az autóbusz-állomány változását a 6. ábra mutatja be, amely ábrán függvénnyel közelítettük a változás tendenciáját. Az elkövetkező években várhatóan és összességében a járművek darabszáma, az autóbuszok száma közel a jelenlegi szinten marad. Az állományon belül azonban a személyszállítási szolgáltatást végzők aránya feltételezhetően növekedni fog a várható privatizáció következtében.

Az autóbusz-állomány életkor szerinti megoszlása

Az autóbuszok magas (jelenleg 13 év) átlagéletkora 1999 végére kismértékben csökkent. 2000-tól ismét „öregedett” az állomány, majd az utóbbi négy év során 13 év körüli átlagos életkoránál állapodott meg. Ez az érték magasabb a kívánatosnál. A csökkenő vagy alig változó jár-

műállomány mellett a megfelelő, új autóbuszokkal történő pótlás jelentősen elmaradt az indokolttól.

A közel 17,5 ezer járműből álló autóbusz-állomány esetében az első forgalomba helyezett új, korszerű autóbuszok számának évente megközelítőleg 1600-1800 darabnak kellene lennie. Ez a mennyiség biztosítaná az állomány megújulását és a belátható időn belüli korszerűsödését. Ezzel szemben 2002-ben 808 autóbusz került forgalomba, amely darabszámérték 2003-ban 653 darabra zsugorodott. 2004-ben 718, 2005-ben 1035, 2006-ban 1130 jármű állt forgalomba a KSH-adatok szerint. (A 2007-es adatok a közeljövőben kerülnek nyilvánosságra.)

A nagyobb arányú első forgalomba helyezés ellenére 2005. év végéig az átlagos életkor tovább nőtt a viszonylag sok használt autóbusz forgalomba helyezése következtében, majd ezt követően a 13 éves szinten állandósult. (7. ábra).

Az állomány gyártmány szerinti összetétele

Az autóbusz-állomány gyártmányonkénti megoszlását a 2. tábl-

ázatunk mutatjuk be. Az Ikarus autóbuszok száma egészen 1999-ig kisebb ütemben csökkent, mint a teljes autóbusz-állomány, ezért részarányuk ezen időpontig 71%-ra növekedett, majd ezt követően, a gyorsuló forgalomból kivonásuk miatt, 2006 végére 55% alá csökkent az állományon belüli arányuk. Mindezek mellett az egyéb gyártmányok közül (például Mercedes, MAN, Volvo, Kravtex, Scania, King Long stb.) jelentősebb számban helyeztek üzembe nagy befogadóképességű autóbuszokat. A menetrend szerint közlekedő közel 9 ezer autóbusz még jelentős arányban Ikarus gyártmányú. A Volán-vállalatoknál csak 2006-ban következett be jelentősebb változás. Közel 7%-át lecserélték az autóbuszoknak, de a csere 25%-át használt járművek tették ki.

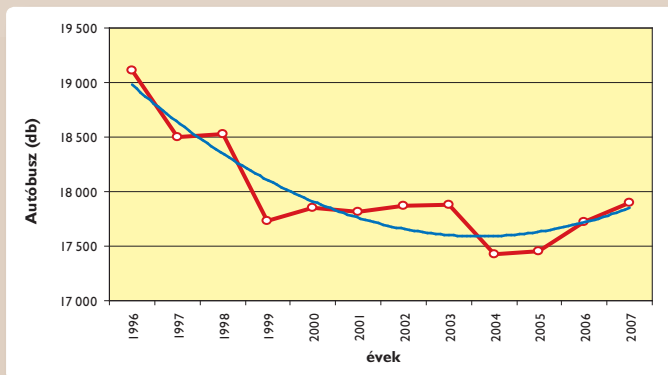
Az új autóbuszok beszerzése mellett a szolgáltató társaságok a beruházási lehetőségek egy részét környezetvédelmi szempontból megfelelő használt autóbuszok beszerzésére és Euro-normás motorok cseréjére fordították, ami a fajlagos energiafelhasználás csökkentése mellett, motorikus szempontból, az

autóbuszok műszaki állapotának javulását is eredményezte. A távolsági utazások kényelmének növelése érdekében a nagyobb társaságok jelentős mértékben korszerű, luxusigényeket is kielégítő járműveket állítottak forgalomba, ugyanakkor a kisebb vállalkozások esetében inkább a korszerűsítés elmaradása tapasztalható.

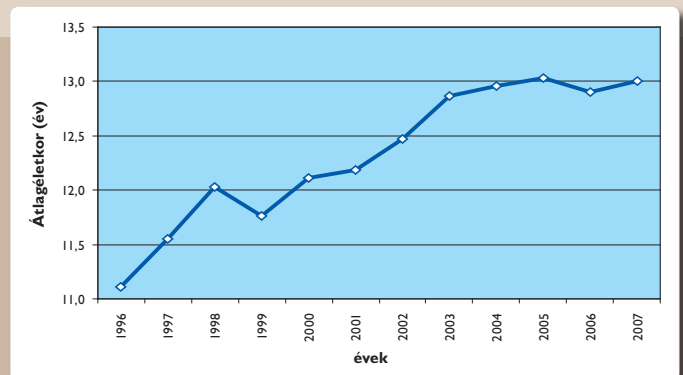
2. táblázat. Az autóbusz-állomány gyártmányok szerinti megoszlása (db)

Gyártmány	2006
Ikarus	9 640
Mercedes	1 560
Ford	845
MAN	729
Iveco	491
Volvo	369
Volkswagen	367
Kravtex	349
Neoplan	333
Renault	298
Rába	227
Nysa	226
Hyundai	224
Robur	202
Fiat	182
Kässbohrer	174
Volvo-Alfa	154
Latvija	118
Temsa	107
Egyéb összesen	1 126
Összesen	17 721

6. ábra. Az autóbusz-állomány alakulása

7. ábra. Az autóbuszok életkorának alakulása

Az első alkalommal forgalomba helyezett autóbuszok

Amint az a **3. táblázaton** látható, 2000-ben az első forgalomba helyezett autóbuszok 50%-a került ki a hazai gyártók (Ikarus, Rába) műhelyeiből, de 2001-ben ez az arány már csak 33%-ot tesz ki. 2002-re a Rába autóbuszok gyártása megszűnt. Az előző évhez képest több mint 23%-kal kevesebb „új” autóbusz alig több mint 5%-a volt már csak hazai gyártású 2004-re a 718 darabos első forgalomba helyezettből.

Az autóbusz-állomány befogadóképesség szerinti megoszlása

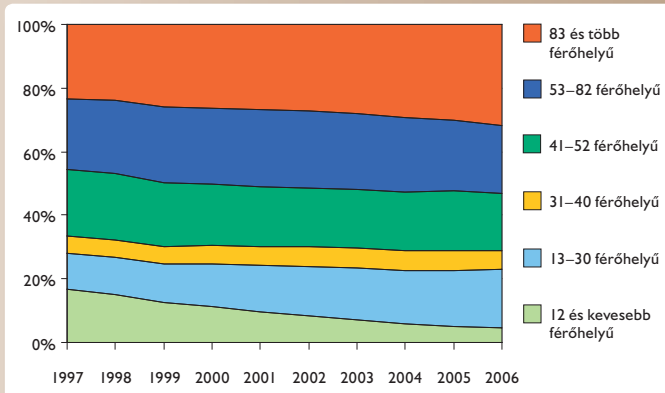
Az autóbuszok befogadóképesség szerinti megoszlását a **8. ábra** mutatja. A nagyobb befogadóképességű autóbuszok részaránya növekszik. Az 53-nál több utas szállítására alkalmas autóbuszok kevesebb mint 39%-os részarányról (1994) 2004. év végére csaknem 53%-ra növekedett, és 2006-ra már meg is haladta az 53%-ot. A cso-

porton belül is elsősorban a 83 fő befogadóképességű autóbuszok aránya növekszik nagyobb ütemben, amelynek oka lehet a hosszú buszok üzembe állítása is. Ezzel szemben az úgynevezett kisbuszok (mikrobuszok) részaránya ugyanezen idő alatt közel 25%-ról kevesebb mint 5%-ra csökkent. A kisbuszok abszolút száma 5315 darabról 2006-ra 804 darabra csökkent.

Békefi Mihály – Tóth Lajos

3. táblázat.
A tárgyévben forgalomba helyezett autóbuszok száma

Megnevezés	Év										
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Összes forgalomba helyezett autóbusz (db)	661	747	626	853	752	959	808	653	718	1035	1130
Összesenből (db)											
Mercedes	50	23	34	81	44	91	...	171	147	257	194
Kravtex							...				165
MAN				24	43	144	...	88	88	53	107
Volvo-Alfa							...	...	28	29	97
Volvo							...	21	76	106	88
Neoplan	37	39	20	2	12	13	...	18	27	32	69
Autosan							...		12	12	39
Ikarus	338	389	332	450	298	281	...	41	36	134	37
Rába				61	96	67	...				

8. ábra. Az autóbuszok befogadóképesség szerinti megoszlásának változása

MAGYARORSZÁGI HASZONGÉPJÁRMŰ-ELADÁSI ADATOK, 2008. ÉV ■ MAGYAR GÉPJÁRMŰIMPORTŐRÖK EGYESÜLETE

MÁRKA	2008. év (db)	Piaci részesedés %-ban	MÁRKA	2008. év (db)	Piaci részesedés %-ban	MÁRKA	2008. év (db)	Piaci részesedés %-ban
HASZONJÁRMŰVEK 3,5 TONNA ALATT			3,51–5,00 TONNAIG			MAN 929 20,7		
CITROËN	1 819	7,7	IVECO	0	0,0	MAZ BALTIJA	0	0,0
FIAT	3 053	12,9	MERCEDES	208	100,0	MERCEDES	573	12,8
FORD	3 677	15,5	ÖSSZESEN	208	100,0	RENAULT	465	10,4
HYUNDAI	111	0,5	5,01–10,00 TONNAIG			SCANIA	531	11,8
KIA	25	0,1	DAEWOO AVIA	0	0,0	TATRA	18	0,4
LAND-ROVER	64	0,3	DAF	4	0,8	VOLVO	977	21,8
MAZDA	416	1,8	IVECO	352	67,7	ÖSSZESEN	4 486	100,0
MERCEDES	1 289	5,4	MAN	65	12,5	BUSZ		
MITSUBISHI	699	2,9	MERCEDES	49	9,4	MAN	11	7,7
NISSAN	1 252	5,3	MITSUBISHI	20	3,8	MERCEDES	53	37,1
OPEL	1 471	6,2	RENAULT	30	5,8	SCANIA	0	0,0
PEUGEOT	2 505	10,6	ÖSSZESEN	520	100,0	VOLVO	79	55,2
RENAULT	2 037	8,6	10,01–15,00 TONNAIG			ÖSSZESEN	143	100,0
SKODA	512	2,2	DAEWOO AVIA	0	0,0	HASZONJÁRMŰVEK 3,5 TONNA ALATT		
SSANGYONG	89	0,4	DAF	8	1,8	2,5 TONNAIG	7 091	29,9
TOYOTA	1 922	8,1	IVECO	144	31,7	2,5–3,5 T KÖZÖTT	16 650	70,1
VOLKSWAGEN	2 800	11,8	MAN	93	20,5	ÖSSZESEN	23 741	100,0
ÖSSZESEN	23 741	100,0	MERCEDES	148	32,6	HASZONJÁRMŰVEK 3,5 TONNA FELETT		
3,5 TONNA			RENAULT	45	9,9	3,5 TONNA	1 513	20,7
ANDORIA LUBLIN	0	0,0	VOLVO	16	3,5	3,51–5,0 TONNA	208	2,8
IVECO	707	46,7	ÖSSZESEN	454	100,0	5,01–10,0 TONNA	520	7,1
MERCEDES	709	46,9	15,01 TONNA FELETT			10,01–15,0 TONNA	454	6,2
MITSUBISHI	5	0,3	DAF	514	11,5	15,01 TONNA FELETT	4 468	61,3
RENAULT	92	6,1	IVECO	477	10,6	BUSZ	143	2,0
ÖSSZESEN	1 513	100,0	KAMAZ	2	0,0	ÖSSZESEN	7 324	100,0

Készítette: Magyar Gépjárműimportőrök Egyesülete.
Minden jog fenntartva!